

The Model of Development for Academic Leadership of Teachers under the Office of Roi Et Primary Educational Service Area 2

Warunee Wanitchang¹, Kritkanok Duangchatom² and Pongphop Phoojomjit³

^{1,2,3}Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: waruneeuy80@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9795-1243>

²E-mail: thekong-123@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3540-0783>

³E-mail: pongphop.p@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-2791-0057>

Received 11/09/2024

Revised 15/09/2024

Accepted 16/10/2024

Abstract

Background and Aims: Academic leadership of teachers refers to the professional behaviors exhibited by teachers that demonstrate advanced and up-to-date academic knowledge, as well as continuous self-improvement through seeking, learning, and acquiring new knowledge. These behaviors also include the ability to impart this knowledge to students or share and exchange learning with colleagues and others. Therefore, the objectives of this research are as follows: 1) to study the components and indicators of academic leadership of teachers. 2) to study the current situation, desirable condition and priority needs of academic leadership of teachers. 3) create a model of development for the academic leadership of teachers. 4) to study the results of using the model of development for academic leadership of teachers.

Methodology: The research was divided into four phases: Phase 1: Study of components and indicators of academic leadership of teachers. A group of 9 key informants was involved to verify and confirm the components and indicators. Phase 2: Study of the current condition, desired condition, and priority needs for academic leadership of teachers. The sample group consisted of 385 school administrators and teachers. The research tool was a questionnaire with an overall reliability of .79. Data were analyzed using mean and standard deviation. Phase 3: Creation and create a model of development for academic leadership of teachers. A group of 12 key informants was involved to evaluate the suitability, feasibility, and usefulness of the model. Phase 4: Study of the results of the implementation of the model of development for academic leadership of teachers. The target group is 19 teachers in schools under the Office of Roi Et Primary Educational Service Area 2.

Results: 1. The components and indicators of academic leadership for teachers: There are 4 components: Being a role model in teaching, Student Development, Professional teaching

skills, and Participation in educational quality improvement. 2. The overall current state has an average rating at a high level. The overall desired state has an average rating at the highest level. The priority needs index is ranked from highest to lowest as follows: Student development, Professional teaching skills, Participation in educational quality improvement, and Being a role model in teaching. 3. The model of development for academic leadership consists of 4 modules, Module 1 student development, Module 2 professional teaching skills, Module 3 participation in educational quality improvement, and Module 4 being a role model in teaching. The overall evaluation of the model's suitability, feasibility, and usefulness has an average rating at the highest level. 4. Results of using the model: The overall implementation of the model based on the indicators is at the highest level. The satisfaction evaluation of the experimental group using the model shows the highest level of satisfaction overall.

Conclusion: Academic leadership of teachers is considered crucial for advancing academic leadership in line with professional standards and promoting teachers as global professionals. Academic leadership of teachers reflects the collaborative efforts of teachers in fostering collective learning and mutual knowledge exchange. It involves creativity in teaching and learning practices, leading to real-world application in schools. This process contributes to the improvement of student learning and positions teachers as leaders in teaching and learning. The key components of academic leadership of teachers include: 1) student development, 2) professional teaching skills, 3) participation in educational quality improvement, and 4) being a role model in teaching.

Keywords: A Development Model; Academic Leadership; Teachers

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วารุณี วานิชขัง¹, กฤษณก ดวงชาตม² และปองภพ ภูจอมจิตร³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์การวิจัย: ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงออกถึงความสามารถเชิงวิชาชีพในพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีความรู้ในทางวิชาการที่ก้าวหน้า ทันต่อยุคสมัยและมีการพัฒนาตนเองด้วยการแสวงหาความรู้ เรียนรู้และรับรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ศิษย์หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ระเบียบวิธีการวิจัย : การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด ระยะที่ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 385 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน เพื่อยืนยันรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอน จำนวน 19 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ผลการวิจัย: 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) ทักษะการเป็นครูปrofessional และ 4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การพัฒนาผู้เรียน 2) ทักษะการเป็นครูปrofessional 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 4) การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ 3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การพัฒนาผู้เรียน 2) ทักษะการเป็นครูปrofessional 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 4) การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. ผลการศึกษาการใช้รูปแบบ โดยรวมมีการปฏิบัติตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มทดลองใช้ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผล ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูถือได้ว่าเป็นความสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการตามมาตรฐานวิชาชีพและครูมืออาชีพสู่สากล เนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นการแสดงออกของครูในการร่วมกันทำงานอย่างร่วมมือรวมพลังนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอน และนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยก่อให้เกิดผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ 2) แบบอย่างที่ดีของการสอน 3) การมีส่วนร่วมพัฒนางานวิชาการ และ 4) การพัฒนาผู้เรียน

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ครู

บทนำ

ภาวะผู้นำครูประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญที่มีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนช่วยเหลือครูคนอื่นให้สามารถพัฒนาครูไปสู่มืออาชีพด้วย (Fullan, 1993) โดยที่ Suranna and Moss (2002) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำครูว่า มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้นำทางชีวิตให้กับเพื่อนครูเป็นผู้นำพัฒนาหลักสูตรและเป็นตัวแทนขององค์กรทั้งในโรงเรียน หรือของสมาคมท้องถิ่น และ Mujis and Harris (2006) ที่ได้กล่าวว่า นอกจากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแล้วการมีภาวะผู้นำของครูก็ถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน กล่าวคือ ภาวะผู้นำของครูเป็นการร่วมมือ ร่วมพลังและการทำงานร่วมกันของครูอย่างมีจุดมุ่งหมาย ภาวะผู้นำของครูไม่ใช่ภาวะผู้นำตามคำจำกัดความเกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือบทบาทอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการปฏิบัติที่มีความร่วมมือร่วมพลัง เช่น ความร่วมมือทางวิชาชีพในการริเริ่มสิ่งใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียน ระดับกลุ่มสาระหรือระดับโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาที่ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับ “ภาวะผู้นำของครู” (Teacher leadership) เช่น Strodl (1992) ที่กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำของครูที่แสดงให้เห็นว่าครูที่มีความสามารถในการใช้ภาวะผู้นำในชั้นเรียนนั้น จะประกอบไปด้วยการมีภาวะผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่แฝงอยู่และมีความสามารถในการระบุลักษณะของปัญหาและข้อขัดแย้ง อีกทั้งได้รับการเสริมพลังอำนาจเพื่อแก้ปัญหา และ Pillicer and Anderson (1995) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภาวะของครูไว้ใน 2 ประเด็น คือ มีความริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอน และนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยก่อให้เกิดผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน กล่าวคือ ความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนมิได้ถูกกำหนดจากฝ่ายบริหารแต่เกิดจากตัวของครูเองภายใต้การสนับสนุนของโรงเรียน ดังที่กล่าวข้างต้นภาวะผู้นำครูจึงมีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Formative leadership theory) ที่มีความเชื่อที่ว่า ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆมากมาย บทบาทภาวะผู้นำจึงมิใช่จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น (วิมล จันทรแก้ว, 2555)

จากความสำคัญของภาวะผู้นำครูดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักวิชาการและนักการศึกษาส่วนใหญ่จะกล่าวถึงภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้นำพัฒนาหลักสูตร หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าภาวะผู้นำของครูกำลังมุ่งไปที่งานวิชาการเป็นหลัก โดยมีการร่วมมือร่วมพลังและการทำงานร่วมกันของครูในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช (2552) ที่กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอยู่กับคุณภาพการสอนของครู ครูจะต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งหมายถึงครูจะต้องแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างครบถ้วน และเหมาะสมตามระดับความรู้ นั้น และหากกล่าวถึงคำว่าคุณภาพการศึกษาคงไม่ใช่คุณภาพของนักเรียนเพียงอย่างเดียว นั่นเพราะการที่นักเรียนจะมีคุณภาพได้นั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ครูจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดังที่ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา ทั้งนี้จากบทวิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สรุปไว้ในรายงานการศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากผลการทดสอบ O-NET และ PISA ซึ่งผลการวิเคราะห์ในด้านประสิทธิภาพและศักยภาพครูที่สรุปว่า ครูยังขาดความเป็นนักวิชาการที่จะทำให้ตนเองเป็นผู้มีความรู้ ทำให้มีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากที่มาความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจึงได้กำหนดการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มาตรฐานการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ งานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาให้ได้คุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) และการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการแสวงหารูปแบบใหม่ในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับยุคสมัยของการปฏิรูปการศึกษายุคแห่งศตวรรษที่ 21 และการศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนในหลาย ๆ ด้านนอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศที่ทำให้ครูสามารถนำผู้เรียนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นำพาโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ตลอดจนการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามระยะของการวิจัยในแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบ ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน 2) กลุ่มศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และ 3) กลุ่มครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จำนวน 2 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ได้จากการสังเคราะห์จากแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 1) ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ 2) แบบอย่างที่ดีของการสอน 3) การมีส่วนร่วมพัฒนางานวิชาการ และ 4) การพัฒนาผู้เรียน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร จำนวน 2,641 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 280 คน และ ครู จำนวน 2,361 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ ตาราง Krejcie and Morgan (1970) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 162 คน และครู จำนวน 173 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ ได้แก่ 1) ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดดังนี้ (1) การพัฒนาตนเอง (2) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (3) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

และ (4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 2) แบบอย่างที่ดีของการสอน ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังนี้ (1) การมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (2) การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และ (4) การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ 3) การมีส่วนร่วมพัฒนางานวิชาการ ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา (4) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ และ (5) การมีสิทธิร่วมรับผล ประโยชน์ในการจัดการศึกษา 4) การพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา (4) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ และ (5) การมีสิทธิร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการศึกษา

ระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อร่วมสร้างรูปแบบ พร้อมทั้งประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ที่มีวุฒิการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษาหรือภาวะผู้นำระดับปริญญาเอก หรือที่มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาครู จำนวน 4 คน และ 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษาหรือภาวะผู้นำ จำนวน 4 คน และ 3) ครูผู้สอนที่มีหน้าที่รับผิดชอบหัวหน้างานวิชาการ หรือมีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผลการศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1.1 กลุ่มทดลองใช้รูปแบบ คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนและรับผิดชอบหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียน จำนวน 19 คน ในสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 9 (ทุ่งใหญ่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 19 โรงเรียน

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

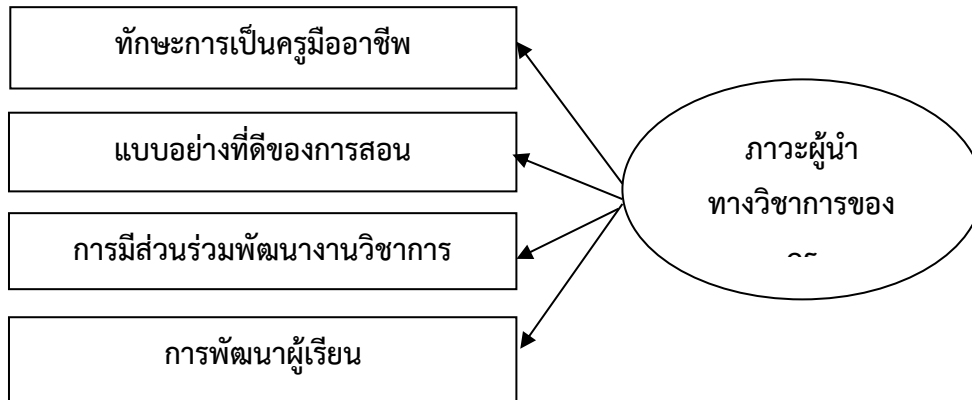
คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทาง วิชาการของครู จากเอกสาร ตำราเพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบ ที่จะนำไปใช้เป็นตัวแปรและกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

Leithwood and Duke (1999) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับครู พบว่ามี แนวคิดสำคัญด้านภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอน (Instructional) 2) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational) 3) การส่งเสริมคุณธรรม (Moral) 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participative) 5) การบริหารจัดการ (Managerial) และ 6) การรู้เท่าทันสถานการณ์ (Contingent) ; Sherrill (1999) ได้เสนอหลักสำคัญของการมีภาวะผู้นำของครูที่เกี่ยวกับวิชาการ คือ เป็นแบบอย่างที่ดีของ การสอนและการเรียนรู้และมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้านทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ ; Katzenmeyer and Moller (2001) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมที่จะแสดงบทบาทและความ รับผิดชอบของครูที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่าประกอบด้วย 1) ทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 2) มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้และ 3) ทุ่มเทเวลาและมุ่งมั่นในการเป็นครูผู้นำ ; Dimmock and Walker (2005) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 4 ด้านได้แก่ 1) การบริหารการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการ เรียนรู้ และ 4) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง ; กระทรวงศึกษาธิการ (2560) กล่าวถึงคุณลักษณะ ทางด้านวิชาการและงานครูว่ามีลักษณะดังนี้ 1) เป็นผู้รอบรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง 2) มีความรู้ ในวิชาที่สอนดี 3) มีความรู้ในวิธีสอนดีครูมีความรู้ดีจะต้องสามารถสอนได้ดีด้วย 4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) เจตคติต่ออาชีพครูต้องมีศรัทธาต่องานครูและครูต้องตั้งใจพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ 6) มี ความสามารถในการปรับบทเรียนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียนด้วย 7) มีความเข้าใจความ แตกต่างระหว่างบุคคลของศิษย์และ 8) ครูต้องสามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของ ศิษย์ในแต่ละชั้นเรียนเพื่อให้ศิษย์เกิดความสนใจตั้งใจเรียน ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) อธิบายปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่เป็นปัจจัยสาเหตุหรือส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ว่า ประกอบด้วย 8 คุณลักษณะดังนี้ 1) การเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตรกลุ่ม ต่าง ๆ 2) การตระหนักว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุด 3) การตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร 4) การพัฒนา ความเป็นมนุษย์ 5) การเป็นตัวแบบเชิงวิชาการ 6) การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง 7) การ จัดการให้เป็นไปตามแผนการสอน และ 8) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (2564) กล่าวถึงครูที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการว่าประกอบด้วย 1) มีความรู้ดี 2) มีความคิดและ สร้างสรรค์ 3) เชื่อมั่นในตนเอง 4) การสอนดี 5) ปกครองดี 6) มีความประพฤติดี และ 7) มีมนุษยสัมพันธ์ดี

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สรุปได้องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ 2) แบบอย่างที่ดีของการสอน 3) การมีส่วนร่วมพัฒนางานวิชาการ และ 4) การพัฒนาผู้เรียน สรุปดังภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดในเบื้องต้น

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งหนังสือพร้อมแบบเอกสารสัมภาษณ์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาก่อนล่วงหน้า จากนั้นผู้วิจัยได้ประสานงานกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

4.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด วิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

5. สรุปผลการศึกษาคู่ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนประชากร			จำนวนกลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหารฯ	ครู	รวม	ผู้บริหารฯ	ครู	รวม
เกษตรวิสัย	46	452	498	28	32	60
ปทุมรัตน์	33	284	317	18	19	37
พนมไพร	42	349	391	21	22	43
สุวรรณภูมิ	64	585	649	30	33	63
เมืองสรวง	14	137	151	15	16	31
โพนทราย	17	181	198	21	21	42
อาจสามารถ	51	234	285	20	20	40
หนองฮี	13	139	152	9	10	19
รวม	280	2,361	2,641	162	173	335

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบลิเคิร์ต (Likert)

3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน สรุปลได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 328 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.91 จากจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 335 ชุด

4. วิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

4.2 วิเคราะห์ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อเรียงลำดับองค์ประกอบ และเรียงลำดับตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. กำหนดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 เอกสารประกอบการประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.1 ข้อมูลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3.2 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมารวบรวมสรุปและวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป

4. สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนานาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนานาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาเพื่อทดลองใช้รูปแบบ คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนและรับผิดชอบหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียน จำนวน 19 คน ในสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 9 (ทุ่งใหญ่) 19 โรงเรียน

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนานาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.2 แบบประเมินการผลการปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการพัฒนานาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนานาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จากการทดลองใช้

3. วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) จากความคิดเห็นของผู้ประเมินทั้ง 5 คน

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) จากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการพัฒนา 15 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาค้นคว้าของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

จากการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สรุปได้ว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 3) องค์ประกอบด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ และด้านการพัฒนาผู้เรียนตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุดดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพตามลำดับ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = .20$ โดยด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอนตามลำดับ

3. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

รูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผล และมีหน่วยการเรียนรู้ 4 โมดูลได้แก่ โมดูลที่ 1 การพัฒนาผู้เรียน โมดูลที่ 2 ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ โมดูลที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ โมดูลที่ 4 การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สรุปผลโดยรวมมีผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก โดยโมดูลที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียน รองลงมา ได้แก่ ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสรุปผลการวิจัยประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทั้ง 4 องค์ประกอบ

ก็มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะการ แสดงออกถึงพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำ ของครู (Teacher leadership) ในสถานศึกษา เป็นภาวะผู้นำในบริบทของภาวะผู้นำร่วม กล่าวคือ ภาวะผู้นำ ของครูมักเกิดขึ้นเมื่อครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงาน ภายนอก เช่น บทบาทในการเป็นตัวแทนหน่วยงานในการตัดสินใจ หรือการร่วมมือกับเพื่อนครูทั้งภายใน ภายนอกหน่วยงานในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจะเป็นไปใน ลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจของครูและทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน รวมทั้งการเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษาและการปฏิบัติที่ดี ไปสู่เพื่อนครูเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียน (Mujis and Harris, 2006) จึงกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นการให้ความสนใจกับการพัฒนาการ เรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงและการสอนเป็นอันดับแรกโดยมีจุดเน้นที่การปรับการเรียนรู้อารมณ์และรูปแบบของภาวะผู้นำที่ อยู่บนหลักการของการพัฒนาและการร่วมมือทำงานด้วยกันอย่างมีอาชีพ หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำครู คือ ความร่วมมือ รวมพลัง ความเชื่อใจซึ่งกันและกัน การสนับสนุนและเสวนาการแบ่งปันการปฏิบัติที่ดีเยี่ยมและ เรียนรู้ร่วมกัน (Katzenmeyer and Moller, 2001) สอดคล้องกับอาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554) ที่ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำของครูไว้ในคู่มือการประเมินสมรรถนะของครูในการปฏิบัติงานของครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่า ภาวะผู้นำของครูประกอบด้วยความเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change agency) เช่นเดียวกับ York - Barr and Duke (2004) ที่ได้สรุปความหมายภาวะผู้นำของครูที่พบในงานวิจัยไว้ว่าภาวะผู้นำของครูในแง่ผู้นำ การเปลี่ยนแปลง คือ ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้างสังคมแห่งการ เรียนรู้ท่ามกลางครูและครูผู้นำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นที่ ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน และ Childs-Bowen and Scrivner (2000) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำของครู ว่า ต้องมีการพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพภายใต้บรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกันของครูเป็นผู้ที่หมั่น ฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอน มีการ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพและ มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

สภาพปัจจุบันสรุปด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอนมีสภาพปัจจุบันสูงสุด ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากครูผู้สอนในปัจจุบันมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของตนเอง คือ การสอนหรือการ จัดการเรียนรู้ออกให้ผู้เรียนทั้งในส่วนของการมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การสร้างสื่อและนวัตกรรม การเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครู ดังที่โพธิ์สุรีย์ ลินลารัตน์ (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่าครูเป็นบุคลากรที่มี ความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ตลอดจนเป็นผู้เสียสละ ดูแลเอาใจใส่สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดู

ตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกับวรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ (2553) ที่กล่าวว่า นับจากอดีตถึงปัจจุบันสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญต่อ “ครู” ว่าเป็นบุคคลที่จะส่งเสริมและสรรค์สร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ และเมื่อสถานการณ์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปทั้งที่เป็นการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาและยกย่องเพื่อร่วมกันปกป้องและเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีของชุมชนสังคมและประเทศชาติ และใน ส่วนด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีสภาพปัจจุบันต่ำสุดนั้นอาจเพราะการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์นั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการทั้งในเรื่องของตัวผู้เรียน นโยบายต่างๆ สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมถึงมีภัยคุกคามที่เกิดขึ้นอย่างมากมายที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต้องสะดุด ดังที่เกิดขึ้นดังในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังต้องมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว สภาพที่พึงประสงค์ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในสภาพการบริหารการศึกษาปัจจุบันของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ครูยังมีส่วนร่วมในการบริหารหรือปฏิบัติงานอื่นในโรงเรียนบางแห่งไม่มากนัก เช่น การตัดสินใจ การร่วมเป็นเครือข่ายทางการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษารวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาครูจึงต้องให้ความสำคัญกับครูให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษามากขึ้น ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สรุปด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาผู้เรียนนั้นมีมากเกือบทุกพื้นที่ที่มากน้อยตามบริบทของแต่ละแห่ง นั้นเพราะการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลาและการเรียนรู้ผู้เรียน และอาจด้วยปัจจัยหลายอย่าง อาทิ สภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครู รวมถึงการขาดแคลนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนที่ทันสมัยที่ล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้นครูจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้านการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มขึ้น รวมถึงการใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการแต่ละด้านให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านต่างๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) ประเมิน

ความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน และ 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

3. ผลการสร้างและพัฒนาแบบแผนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปลงข้อสรุปองค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาพรวมของความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการสร้างเป็นแบบแผนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้นั้น อาจเนื่องมาจากการดำเนินการวิจัยที่กำหนดตั้งแต่การสังเคราะห์องค์ประกอบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด ผลการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการโดยใช้ตารางสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัดในเบื้องต้นก่อนที่จะนำไปศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จนมาถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบแผนซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินการครั้งนี้ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งกระบวนการหรือวิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงอาจเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้องค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ในการทดลองใช้ได้กำหนดเป็นการอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับกลุ่มทดลองใช้ที่เป็นครูในพื้นที่การวิจัย จำนวน 19 คน ซึ่งสอดคล้องกับ McCauley (1998) ที่ได้สรุปวิธีการพัฒนาว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนา มีงานวิจัยต่าง ๆ ยืนยันว่าการฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจสถานการณ์และเข้าใจวิธีการที่จะควบคุมกิจกรรมของกลุ่ม การฝึกอบรมจะช่วยให้มีความรู้ รู้กระบวนการในการนำ และรู้จักเทคนิคที่จะปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ และ Vicere and Fulmer (1998) ที่ได้เสนอแนวทางของการพัฒนาไว้ว่าต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่ผสมผสานจากประสบการณ์ การฝึกอบรม การศึกษาและรูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนา โดยที่ไม่อาศัยแต่เพียงการนั่งเรียนในห้องแต่เพียงอย่างเดียว และสนธยา พลศรี (2545) ก็ได้กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาต้องเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ในส่วนของการนำรูปแบบไปทดลองใช้เพื่อประเมินผลรูปแบบนั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2552) ที่กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนาหรือ R & D เป็นการวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่เน้นการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ พัฒนาระบบการพัฒนาระบบและวิธีทำงาน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการ และวิญญา วิศาลภรณ์ (2540) ที่กล่าวว่าจุดประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาไม่ใช่อยู่ที่การสร้างหรือทดสอบทฤษฎี แต่อยู่ที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมานั้นจะต้องตรงกับความต้องการที่มีรายละเอียดโดยเฉพาะ เมื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นแล้วจะต้องนำไปทดลองใช้และปรับปรุงจนถึงระดับที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก็เป็นไปดังที่วโร เฟ็งสวัสดิ์ (2552) ที่ได้กล่าวว่า การวิจัยและ

พัฒนาเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยดำเนินการทดสอบในสภาพจริงและทำการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หลายๆรอบ จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา กลุ่มคน หน่วยงานหรือองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ก็เป็นการนำผลการวิจัยและผลิตภัณฑ์ไปเผยแพร่ เช่น การนำเสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการ หรือวิชาชีพ การตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ การติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์การศึกษาเผยแพร่ไปในโรงเรียนต่างๆ หรือติดต่อกับบริษัทเพื่อผลิต จำหน่ายและเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป ในส่วนของสรุปผลการวิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากนั้น ซึ่งการดำเนินการประเมินยืนยันรูปแบบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (1976) ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ คุณภาพประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบ เป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ นอกจากการใช้วิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น บนหลักการที่เน้นความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีวิจรณ์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง ดังนั้นการดำเนินการยืนยันรูปแบบโดยวิธีของผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือว่า เป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิติชม วิธีนี้นิยมใช้มาก เพราะถือว่าเป็นการตัดสินใจหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ผลการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบที่สรุปผลในภาพรวมว่า มีผลการดำเนินการตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่สร้างและพัฒนาขึ้นมานั้นผ่านกระบวนการต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษา จึงสามารถนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เมื่อนำไปใช้จริง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในการนำรูปแบบไปใช้ มีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกคนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการประเมินผลเป็นระยะ ทราบผลว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ระดมความคิดเห็น ช่วยดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และในประการสุดท้ายมีการสรุปผล รายงานผล (รายงานโครงการ) อีกทั้งในการประเมินรูปแบบได้มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะกรรมการประเมิน จำนวน 5 คน จึงทำให้การประเมินรูปแบบปรากฏผลดังกล่าวนี้นี้ ในส่วนผลการประเมิน

ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจากการทดลองใช้รูปแบบสรุปในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัยได้มีการประชุมทำความเข้าใจ และชี้แจงถึงหลักการ วัตถุประสงค์ในการทดลองใช้ตามโครงการ นอกจากนี้ยังได้มีการนำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการ สถานศึกษาเพื่อทราบ และอีกประการช่วงระยะเวลาในการดำเนินการเป็นใช้เวลาในช่วงวันหยุด จึงทำให้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยไม่มีการกีดกันในการจัดการเรียนการสอน จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีเวลาเต็ม ในการเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบตามกระบวนการพัฒนาในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ที่ได้รับการ ตรวจสอบด้วยกระบวนการทางการวิจัย ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ดังนั้นจึงเป็นแนวทางให้ หน่วยงานต้นสังกัด หรือ หน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานเขตพื้นที่หรือสถานศึกษา อื่นสามารถนำองค์ประกอบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเน้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน และ การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาครูในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อเป็นการ ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของครู สู่การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

1.2 ควรมีการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็น การกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนจากการเป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติตามหน้าที่ มาเป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการเป็น ผู้นำทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาชาติ

1.3 ควรมีการนำผลการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครู และบุคลากรทางการในการปฏิบัติหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 หรือสถานศึกษาอื่นที่เหมาะสมตามบริบทนั้นๆ

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำองค์ประกอบและตัวชี้วัด ไปใช้ในการประเมิน ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูล สารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ภาระงานของครู*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์ดี.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2559). *การศึกษา 4.0 เราต้องแปลงกับดักให้เป็นความหวังดี การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารกรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- วิญญา วิศาลาภรณ์. (2540). *การวิจัยทางการศึกษา : หลักการและแนวทางการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อนแกรมมี.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2552). การวิจัยและการพัฒนา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2), 1-12.
Retrieved from https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/snru_journal/article/view/10186
- วิมล จันทร์แก้ว. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. Retrieved from: <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/10/OBECPolicy62.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากผลการทดสอบ O-NET และ PISA*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2552). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2552). *การวิจัยด้านการจัดการการศึกษา : แก่นการจัดการการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- Childs-Bowen, D., Moller, G., & Scrivner. J. (2000). Principals: leaders of leaders. *NASSP Bulletin*, 84(6), 27-34. doi:10.1177/019263650008461606
- Dimmock, C., & Walker, A. (2005). *Educational leadership: culture and diversity*. Gateshead: Athenaeum Press.
- Eisner, E. (1976). Education connoisseurship and criticism: Their form and function in education evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 10(3/4), 135-150.

- Fullan, M. (1993). *Change Forces: Probing the Depths of Educational Reform*. London: Falmer Press.
- Katzenmeyer, M., & Moller, G. (2001). *Awakening the Sleeping Giant: Helping Teachers Develop as Leaders*. 2nd ed. Thousand Oaks. CA: Corwin.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607 – 610.
- Leithwood, K., & Duke, D.L (1999). A century's quest to understand school leadership. In J. Murphy & K.S. Louis (eds). *Handbook of Research on Educational Administration*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- McCauley, C. (1998). When screen violence is not attractive. In J. H. Goldstein (Ed.), *Why we watch: The attractions of violent entertainment* (pp. 144–162). Oxford University Press.
- Muijs, D., & Harris, A. (2006). Teacher led school improvement: Teacher leadership in the UK. *Teaching and Teacher Education*, 22(8), 961-972
- Pellicer, L. O. and Anderson, L. W. (1995). *A handbook for teacher leaders*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Sherrill, J. (1999). Preparing teachers for leadership roles in the 21st century. *Theory into Practice*, 38(1), 56–61.
- Strodl, P. (1992). *A model of teacher leadership*. Paper presented at the annual meeting of the Eastern Educational Research Association, Hilton Head, SC.
- Suranna, K. J., & Moss, D. M. (2002). Exploring teacher leadership in the context of teacher preparation. *Paper presented at the annual meeting of the Educational Research Association, New Orleans. LA.* (ERIC Document Reproduction Service No. ED465751).
- Vicere, Albert A. and Fulmer, Robert M. (1998). *Leadership by Design Hardcover*. Harvard Business School Press.
- York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What Do We Know About Teacher Leadership? Findings From Two Decades of Scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316. <https://doi.org/10.3102/00346543074003255>

